

"Beltestein" 13 forteller historien om Kristianias byutvidelse og de ytre grensesteinene fra 1878

Leif-Dan Birkemoe

Mange har gått forbi i lang tid, kanskje i tiår, uten å forbinde noe med en stein rett ved veien som ser ut som en portstolpe. Noen har trolig visst, men ikke fått med seg at det egentlig er en liten severdighet det i sin tid fantes 75 av rundt Oslo, den gang byen het Kristiania.

Byutvidelse

I 1878 ble Kristiania utvidet med et areal på ca. 6.600 mål og folkemengden med ca. 25.000. Loven om byutvidelsen regulerte også den del av Aker herred som lå nærmere enn

1/8 gammel norsk mil, eller 1,4 km fra bygrensen. Dette området - det såkalte "byggebeltet" - skulle i alle bygningsmessige sammenhenger betraktes som å tilhøre Kristiania by. Det ble derfor forbud mot tett trehusbebyggelse.

Severdigheten er stein nr. "13".

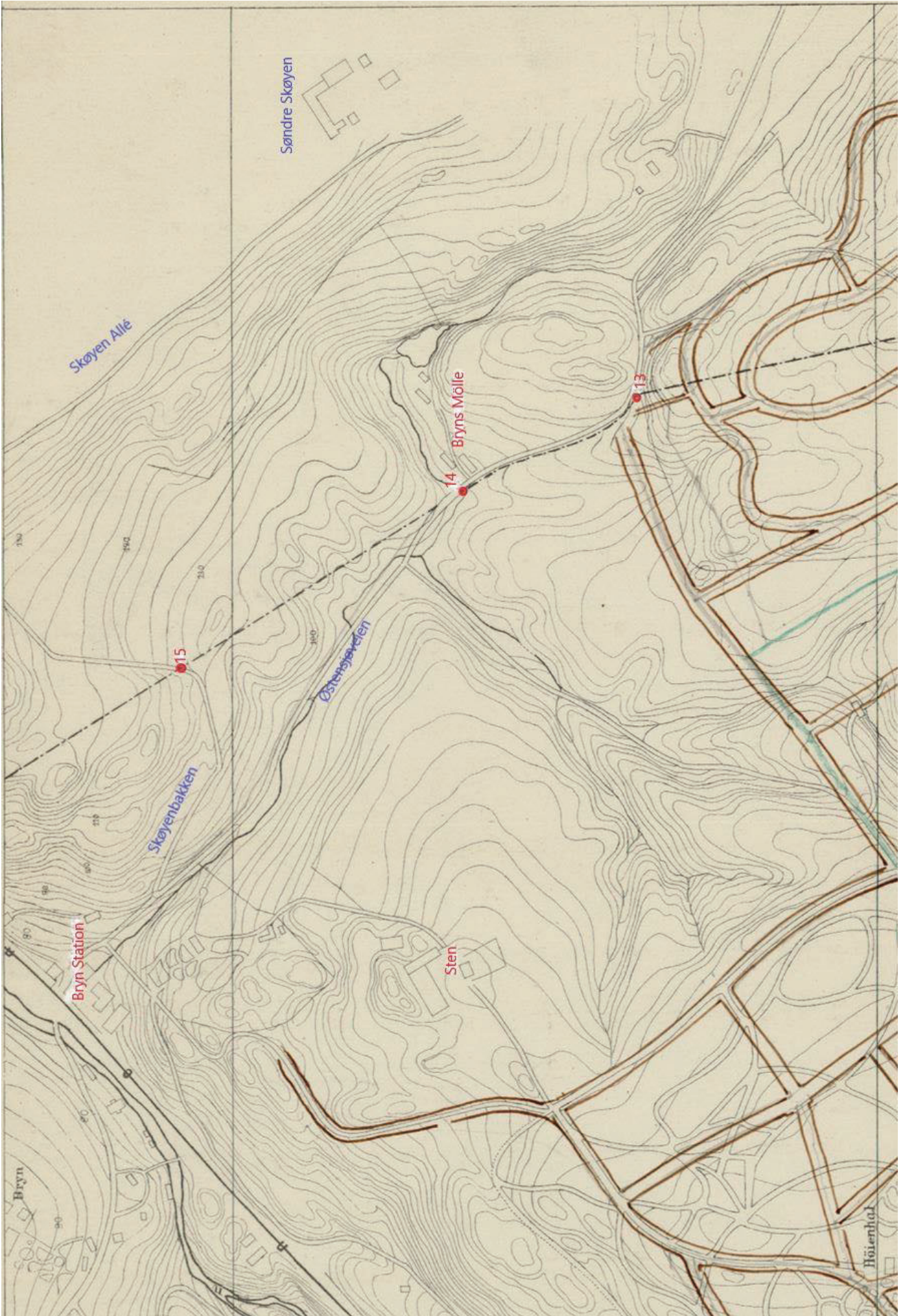
Bakgrunnen for bestemmelsen om et "byggebeltet" var at man ikke ønsket en forstad med tett trehusbebyggelse som lett kunne føre til slum. Aker ønsket ikke å ta hånd om fattigstellet som trolig ville oppstå i

- ◀ Beltestein nr. 15 står rett ved krysset Skøyenbakken og Thygesons vei.
- ▶ Kartet viser plassering av beltestein nr. 15, 14 og 13.

Kilde: Utsnitt av Kart over Kristiania med det Kristiania Bygningslov underlagte Bælte af Aker. Utgivet efter Kommunebestyrelsens Foranstaltning med Rettelser til 1. januar 1881.

(https://www.oslo.kommune.no/OBA/kart/Images/k1881s_6.jpg)

forbindelse med byutvidelsen.

Bygrensen ble markert med grensesteiner. Noen står fortsatt igjen. Men grensesteiner ble også satt opp for å markere den ytre grensen. Disse steinene ble kalt for "beltesteiner" som det var 75 av rundt hele "byggebeltet". De er hugget ut av grorudgranitt og markert med steinens nummer. Toppen er møneformet.

Beltestein "14" og "15"

I 2009 fant vi ut at det som lenge ble tolket som en portstolpe eller rodestein for vei på hjørnet av Skøyenbakken og Thygesons vei viste seg å være "beltestein" nr. 15. Der har den stått siden den ble satt opp i 1878. Dette fikk vi bekreftet etter et kart over beltesteiner fra 1881, utgitt av Kristiania kommune. På dette kartet fremgår det at nr. 14 stod ved Østensjøveien før veien ble lagt om i sving langs Østensjøbekken, det som i dag er innkjøringen til Harry Fetts vei vis av vis Bryn Senter. Denne steinen fant vi ikke, trolig forsvunnet ved de mange anleggsarbeider i området.

Hvor var beltestein "13"?

På kartet skal nr. 13 ha vært plassert litt lenger sør i Harry Fetts vei, altså den gamle Østensjøveien, omtrent ved innkjøringen til arbeiderboligene til Høyenhall Fabrikker som i 1881 ennå ikke var bygget. Merkelig nok ble stein nr. 13 den gang ikke gjenfunnet selv om den ved byutvidelsen i 1878 sto ved hovedveien. Antakelsen var at steinen en eller annen gang var flyttet eller lå gjemt i grunnen. Men plutselig var den der med tallet "13" godt synlig. Trolig har den stått der siden den ble satt opp for over 140 år siden. Steinen står riktignok i privat hage, rett bak hagegjerdet og derfor ikke så lett å oppdage ved første øyekast. Rester av maling tyder på at noen må ha frisket opp "13" som er hugd inn i steinen.

Bildet av nr. 13 er ennå ikke lagt ut på Østensjø lokalhistoriske bilder, noe som skyldes at Deichman har vært kronastengt og vi er langt bak med skanning av bilder.

◀ Beltestein nr. 13 stå ved Harry Fetts vei ved innkjøringen til Christinedal.

▶ Rett nord for der Smedbergbekken renner mot utløpet i Østensjøvannet ligger det en steinmur etter et hus, delt i to rom, med murer opp til 1,5 m i tykkelse. Tradisjonelt har ruinen blitt knyttet til brennerbygningen, men er egentlig overdimensjonert til formålet. En teori kan være at man utnyttet restene av en eldre bygning til å bygge brenneri.

Foto Leif-Dan Birkemoe, 12.04.2020.